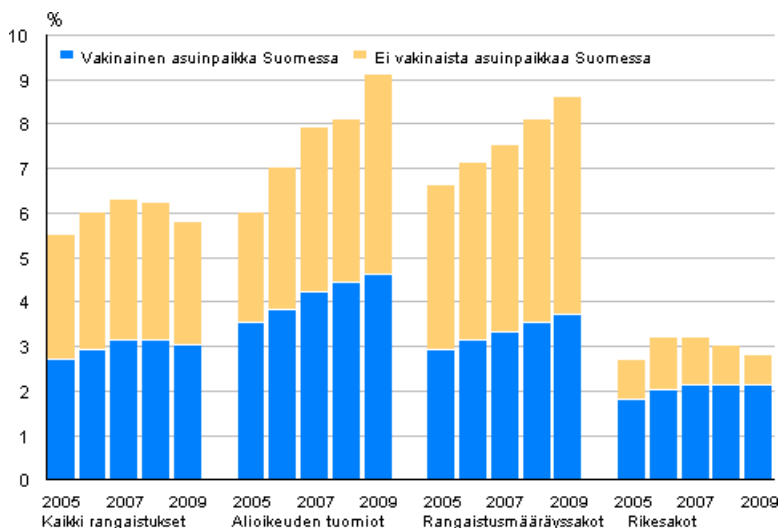

Syytetyt, tuomitut ja rangaistukset 2009

Viime vuonna käräjillä rangaistukseen tuomituista 9 prosenttia oli ulkomaalaisia

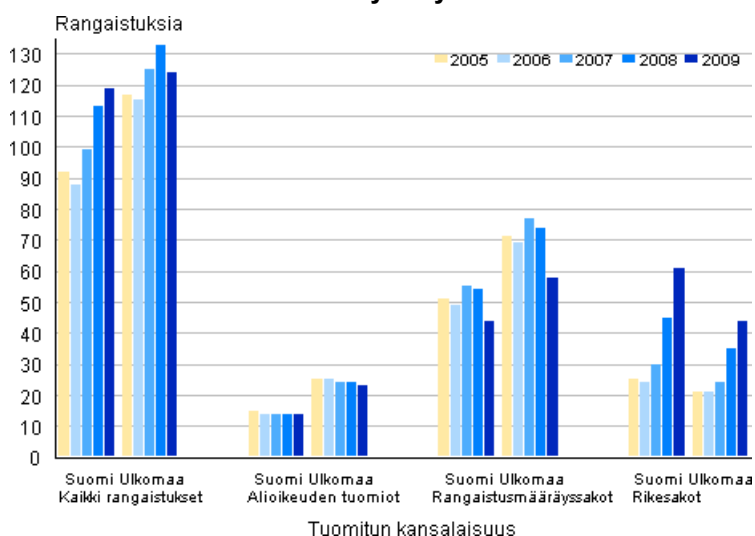
Käräjäoikeuksissa tuomittiin rangaistukseen viime vuonna 5 900 ulkomaiden kansalaista, mikä oli 9,1 prosenttia kaikista tuomituista. Tilastokeskuksen julkistamista tiedoista ilmenee, että joka toisella tuomitulla ulkomaalaisella oli vakinainen asuinpaikka Suomessa. Tuomittujen ulkomaalaisten määrä lisääntyi vajaat 10 prosenttia vuoden takaisesta ja osuus kaikista tuomituista yhden prosenttiyksikön. Rangaistus määräyssakkoja ulkomaalaisille määrättiin 18 000 ja rikesakkoja 7 800 kappaletta. Rangaistujen ulkomaalaisten (31 700) joukossa oli 143:n eri valtion kansalaisia, suurimpana lukuna 8 200 Venäjän tai entisen Neuvostoliiton kansalaista. Oikeudessa tuomittujen yleisin ulkomaan kansalaisuus oli Viro, 1 500.

Ulkomaalaisten osuus tuomituista 2005–2009

Väkilukuun suhteutettuna maassa asuville ulkomaalaisille kertyi viime vuonna rangaistuksia tuomioista 1,6 ja rangaistus määräyksistä 1,3 kertaa enemmän kuin suomalaisille. Suomessa asuvat 15 vuotta täyttäneet ulkomaiden kansalaiset ovat ikärakenteeltaan huomattavasti nuorempia kuin muu väestö. Heidän keski-ikänsä oli 38,6 vuotta, mutta suomalaisten 48,3 vuotta. Miehiä ulkomaiden kansalaisista oli 53, suomalaisista 49 prosenttia.

Rangaistuksia henkilöillä, joilla vakinainen asuinpaikka Suomessa väestön tuhatta 15–vuotta täyttänyttä henkilöä kohti

Käräjäoikeuksissa tuomittiin rikoksista viime vuonna 65 200 henkilöä, rangaistusmääräyssakkoja annettiin 209 000 ja rikesakkoja 274 500. Yhteismäärä oli toistamiseen ennätyskellisen suuri, vajaat viisi prosenttia (25 300) suurempi kuin vuonna 2008. Kaikkia muita rangaistuksia kuin rikesakkoja määrättiin vähemmän kuin edellisvuonna. Rikesakot lisääntyivät 36 prosenttia vuodesta 2008. Rikesakko oli ensimmäistä kertaa eniten käytetty rangaistus vuonna 2009, kun aiemmin sakko on ollut käytetyin rangaistuslaji maassamme. Ehdottomaan vankeuteen (vankilaan) tuomittuja oli 6 700. Tuomittu vankilarangaistuksen keskipituus oli Tilastokeskuksen mukaan 10 kuukautta. Joka toinen tuomittu vankilarangaistus oli enintään 4 kuukautta. Yhdyskuntapalveluun tuomittiin ehdottoman vankeuden sijasta 2 900 ja ehdollisen vankeuden ohessa 165 henkilöä. Ehdolliseen vankeuteen tuomittiin 15 600 henkilöä, joista 8 000 sai lisäksi maksettavakseen ns. oheissakon. Käräjäoikeuksissa tuomituista 57 prosenttia (37 500) tuomittiin sakkoon. Tuomittu sakko oli keskimäärin 440 euroa.

Tuomittuja vankilavuosia kertyi 5 547 vuotta, mikä on 4,1 prosenttia vähemmän kuin vuonna 2008. Eniten vankilavuosia tuomittiin törkeistä huumausainerikoksista, törkeistä pahoinpitelyistä ja törkeistä rattijuopumuksista. Lukumääräisesti eniten vankilatuomioita annettiin törkeistä rattijuopumuksista sekä varkauksista ja pahoinpitelyistä.

Ehdottomaan ajokieltoon määrättiin 20 100 henkilöä. Ehdollisen ajokiellon ilman alkolukkoa sai 978 ja alkolukolla valvotun ajo-oikeuden 339 henkilöä. Liiketoimintakieltoon määrättiin käräjäoikeuksissa viime vuonna 340 henkilöä, mikä on 46 enemmän kuin vuonna 2008. Eläintenpitokielto annettiin 55:lle ja metsästyskielto 24 henkilölle.

Kaikista rangaistuista oli 15–17-vuotiaita 4,2 ja 18–20-vuotiaita 7,8 prosenttia. Käräjäoikeudessa tuomituista näiden kahden ikäryhmän yhteinen osuus oli 18 prosenttia. Naisia kaikista tuomituista oli 21,7 prosenttia. Vuonna 1980 naisten osuus oli 8,9, vuonna 1990 13,3 ja vuonna 2000 15,7 prosenttia. Käräjäoikeudessa tuomituista naisia oli 14,6 prosenttia vuonna 2009.

Sisällys

1. Katsaus rangaistuksiin 2009.....	4
1.1. Rikesakkojen määrä jälleen uuteen ennätykseen, muut rangaistukset vähenivät	4
1.2. Rikesakosta yleisin rangaistus.....	4
1.3. Sakko.....	5
1.4. 24 yhteisösakkoa tuomittiin.....	7
1.5. Vankeus ja yhdyskuntapalvelu.....	7
1.6. Painavia syitä 39 nuoren tuomiossa.....	11
1.7. Käräjäoikeuksissa rangaistukseen tuomituista 9 prosenttia oli ulkomaalaisia.....	11
1.8. Nuorisorangaistuksia edelleen vähän.....	11
1.9. Vapauttavia tuomioita 3 323.....	12
1.10. Valitusprosentti 12,1.....	12
1.11. Keskeiset muutokset rikosluokituksessa vuonna 2009.....	12

Taulukot

Taulukko 1. Sakot ja rikesakot 2009	6
Taulukko 2. Yhdyskuntapalveluun tuomitut alioikeuksissa hovioikeuspiireittäin 2009	8
Taulukko 3. Eräiden rikosten vankilarangaistukset käräjäoikeuksissa 2006–2009.....	10

Kuviot

Kuvio 1. Rikesakot suuruuden mukaan 2009 ja 2008.....	5
Kuvio 2. Sakot ja sakkokertymä 1995–2009.....	6
Kuvio 3. Vankeus- ja yhdyskuntapalvelutuomiot 1970-2009.....	8
Kuvio 4. Yhdyskuntapalvelun käyttö eri rikoksissa 2005–2009.....	8
Kuvio 5. Yhdyskuntapalvelun käyttö tuomitun sukupuolen ja iän mukaan 2009.....	9
Kuvio 6. Eräistä rikoksista tuomittujen vankeusrangaistusten keskipituus alioikeuksissa 2009.....	11
Kuvio 7. Valittaminen alioikeuksien rikostuomioista 2007–2009.....	12

Laatuseloste: Syytetyt, tuomitut ja rangaistut.....	14
---	----

1. Katsaus rangaistuksiin 2009

1.1. Rikesakkojen määrä jälleen uuteen ennätykseen, muut rangaistukset vähenivät

Vuonna 2009 annettiin 65 200 syyksi lukevaa alioikeustuomiota, 209 000 rangaistusmääräyssakkoa ja 274 500 rikesakkoa. Yhteismäärä oli toistamiseen ennätysellisen suuri, vajaat viisi prosenttia (25 300) suurempi kuin vuonna 2008. Muita rangaistuksia kuin rikesakkoja määrättiin vähemmän kuin edellisvuonna.

Hovioikeuksissa ensimmäisenä oikeusasteena tuomittiin 11 henkilöä, sotilasrikoksista 8 ja virkarikoksista 3 henkilöä.

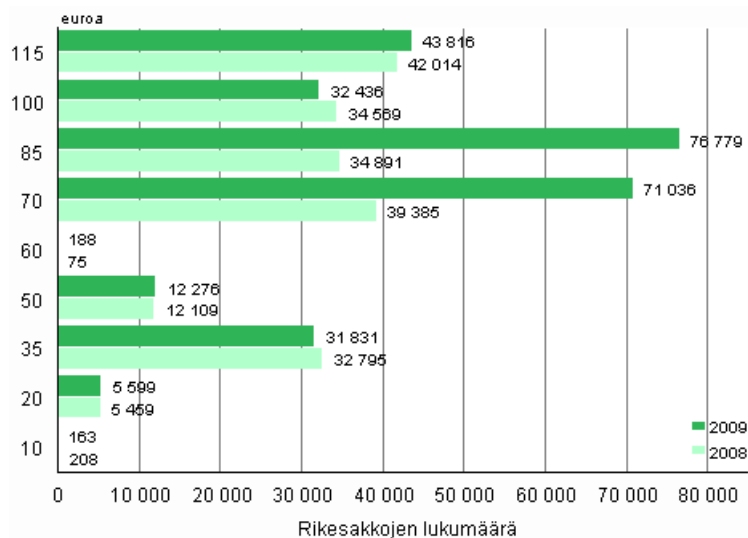
1.2. Rikesakosta yleisin rangaistus

Rikesakko on euromäärältään kiinteä, sakkoa lievempi varallisuusrangaistus. Sen käyttöalasta säädetään rikoslaissa ja eri rikkomuksista määrättävän rikesakon suuruudesta valtioneuvoston asetuksella. Rikesakon suuruus oli myös vuonna 2009 yhdeksänportaisesti 10, 20, 35, 50, 60, 70, 85, 100 tai 115 euroa. Vuonna 2009 rikesakko voitiin määrätä tieliikennelain, ajoneuvolain tai vesiliikennelain lievimmistä rikkomuksista, vesikulkuneuvorikkomuksesta, jätelain mukaisen roskaamiskiellon vähäisestä rikkomisesta, kalastuslaissa säädetyn kalastuksenhoito- ja viehekalastusmaksun suorittamisen laiminlyönnistä taikka kyseisen maksun suorittamista osoittavan tosittteen määräajassa esittämisen laiminlyönnistä sekä järjestyslain järjestysrikkomuksesta, vähäisestä rikoslain 41 luvun 6 §:ssä säädetystä toisen vahingoittamiseen soveltuvan esineen tai aineen hallussapidosta ja vähäisestä rikoslain 41 luvun 7 §:ssä tarkoitettua toisen vahingoittamiseen soveltuvan esineen luovuttamisesta alaikäiselle. Marraskuun alusta rikesakon käyttöala laajeni niin, että se voidaan säätää seuraamukseksi myös alkoholijuoman nauttimiskiellon rikkomisesta taikka alkoholilaissa säädettyjen alkoholijuoman hallussa pitämistä koskevien ikärajojen rikkomisesta. Rikesakon käyttöala Ahvenanmaalla laajeni kesäkuun alussa ensimmäisen kerran tieliikenteen ulkopuolelle vesiliikenteeseen.

Rikesakkoja ajoneuvoa pysäyttämättä määrättiin 152 200 kappaletta, joka on 58,3 prosenttia enemmän kuin vuonna 2008. Rikesakko oli ensimmäistä kertaa eniten käytetty rangaistus vuonna 2009, jota ennen sakko on ollut käytetyin rangaistuslaji maassamme.

Eniten määrättiin 85:n euron rikesakkoja, niiden määrä yli kaksinkertaistui vuoden takaisesta. Toiseksi yleisin oli 70:n euron rikesakko, myös niiden määrä lisääntyi huomattavasti. 85:n euron rikesakko voidaan määrätä muulle moottorikäyttöisen ajoneuvon kuljettajalle kuin mopoilijalle enintään 15 kilometrin ylinopeudesta, jos nopeusrajoitus on enintään 60 kilometriä tunnissa. 70:n euron rikesakko voidaan vastaavasti määrätä 15 kilometrin ylinopeudesta, jos nopeusrajoitus on yli 60 kilometriä tunnissa.

Kuvio 1. Rikesakot suuruuden mukaan 2009 ja 2008

Rikesakoista määrättiin autoilijoille 96 prosenttia (262 787), mopoilijoiden osuus oli 4 250, moottoripyöräilijöiden 1 991 ja polkupyöräilijöiden osuus 1 248 rikesakkoa. Jalankulkija sai rikesakon 163 kertaa.

1.3. Sakko

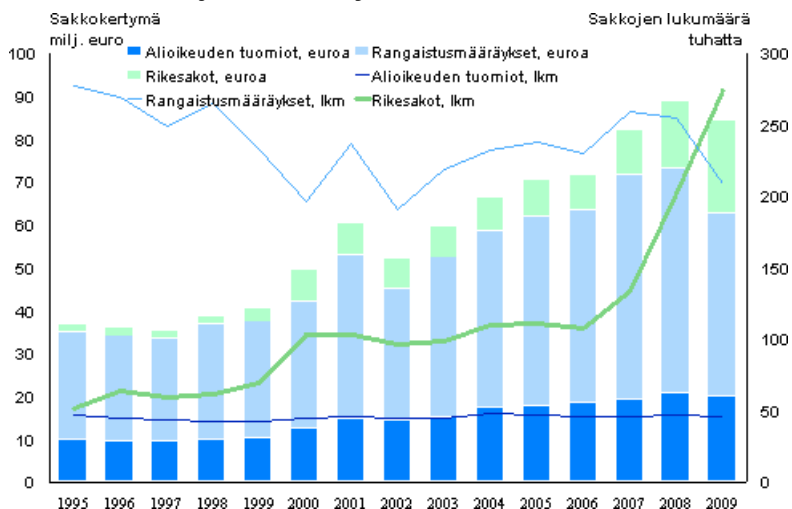
Päiväsakon rahamäärä lasketaan sakotettavan nettotulojen mukaan.

- päiväsakon rahamäärä lasketaan verotustietojen perusteella nettokuukausitulosta, josta on ensin vähennetty 255 euron peruskulutusvähennys. Yksi päiväsakko on 1/60 kuukausitulosta. Elatusvelvollisuus vähentää rahamäärää euroa elätettävää kohti. Päiväsakon vähin rahamäärä on 6 euroa.
- päiväsakkojen lukumäärä vahvistetaan rikoksen moitittavuuden perusteella rajoissa 1–120. Kuitenkin jos joku olisi tuomittava samalla kertaa vähintään kahdesta rikoksesta sakkorangaistukseen, hänet tuomitaan yhteiseen sakkorangaistukseen, joka saa olla enintään 240 päiväsakkoa. Rikoksesta ennen tuomiota mahdollisesti johtunut vähintään yhden vuorokauden yhtäjaksoinen vapaudenmenetykset otetaan huomioon vähennyksenä päiväsakkojen lukumäärästä.
- sakon kokonaisrahämäärä on päiväsakkojen lukumäärä kerrottuna päiväsakon rahamäärällä, mutta ylinopeussakon on oltava aina vähintään yhtä suuri kuin ylinopeudesta määrättävä korkein rikesakko, joka on 115 euroa.
- Rangaistusmääräyksellä tuomittujen päiväsakkojen keskilukumäärä oli 14, päiväsakon rahamäärä oli keskimäärin 14,96 euroa ja sakon kokonaisrahämäärä keskimäärin 205,00 euroa. Oikeudenkäynnin sakko- ja oheissakkotuomioissa vastaavat keskiarvot olivat 37 kappaletta sekä 12,55 ja 432,30 euroa. Sakoista 48,6 % oli päiväsakon rahamäärältään kuuden euron minimihintaisia sakkoja.

Taulukko 1. Sakot ja rikesakot 2009

Lukumäärä tai rahamäärä	Tuomiot ja rangaistusmääräykset yhteensä		Tuomiot		Rangaistusmääräykset		Rikesakot	
	Liikenne-rikokset	Muut	Päärikos Liikenne-rikokset	Muut	Liikenne-rikokset	Muut	Liikenne-rikokset	Muut
Päiväsakkojen lukumäärä – keskimäärin	17	20	39	35	14	13	.	.
Päiväsakon rahamäärä – keskimäärin, euroa	16,91	9,37	14,70	10,50	17,23	8,91	.	.
– enimmillään, euroa	6 325	3 897	6 325	3 897	2 417	901	.	.
Sakon kokonaisrahamäärä – keskimäärin, euroa	274,57	183,21	516,04	351,31	238,86	114,59	79,62	27,22
– enimmillään, euroa	50 600	46 764	50 600	46 764	24 170	11 370	115	60
– sakkokertymä, milj.euroa	47,9	14,7	11,6	8,2	36,3	6,5	21,5	0,1
– luokitus euroa, %								
1–40 euroa, %	1,9	11,2	0,5	0,6	2,0	15,6	12,7	89,3
41–60 euroa, %	6,4	17,3	1,6	4,4	7,1	22,6	4,5	10,7
61–80 euroa, %	3,5	6,5	0,8	1,2	3,9	8,6	26,3	–
81–100 euroa, %	3,3	11,4	2,3	6,2	3,5	13,6	40,4	–
101–150 euroa, %	26,3	17,3	8,9	15,7	28,9	17,9	16,2	–
151–200 euroa, %	12,0	11,0	9,3	13,2	12,3	10,2	–	–
201–300 euroa, %	18,8	12,0	24,0	24,9	18,0	6,8	–	–
301–400 euroa, %	10,6	4,6	13,0	9,8	10,3	2,4	–	–
401–500 euroa, %	5,9	2,9	8,9	7,7	5,4	1,0	–	–
501–1 000 euroa, %	8,8	4,0	18,6	11,3	7,3	1,1	–	–
1 001–2 000 euroa, %	2,2	1,3	10,1	4,3	1,0	0,1	–	–
2 001–3 000 euroa, %	0,3	0,2	1,4	0,6	0,1	0,0	–	–
3 001–euroa, %	0,1	0,1	0,6	0,3	0,1	0,0	–	–
–Yhteensä	100,0	99,8	100,0	100,2	100,0	99,9	100,1	100,0
Lukumäärä	174 523	80 190	22 483	23 247	152 040	56 943	270 487	3 637

Kuvio 2. Sakot ja sakkokertymä 1995–2009

Liikenne-rikokset tarkoittavat seuraavia rikoksia (rikkomuksia): liikenneturvallisuuden vaarantaminen, törkeä liikenneturvallisuuden vaarantaminen, rattijuopumus, törkeä rattijuopumus, vesiliikennejuopumus, ilmailiikennejuopumus, junaliikennejuopumus, kulkuneuvon luovuttaminen juopuneelle, liikennejuopumus

moottorittomalla ajoneuvolla, kulkuneuvon kuljettaminen oikeudetta, liikennepako tieliikenteessä, liikenteen häirintä, liikennerikkomus, tieliikenteen sosiaalilainsäädännön rikkominen ja ajoneuvorikkomus.

1.4. 24 yhteisösakkoa tuomittiin

Vuoden 1995 syyskuusta lähtien myös oikeushenkilö eli yhtiö, yhdistys, säätiö tms. voidaan tuomita rangaistukseen sen toiminnassa tapahtuneen rikoksen johdosta. Oikeushenkilö voidaan tuomita yhteisösakkoon, jos sen lakimääräiseen toimielimeen tai muuhun johtoon kuuluva on ollut osallinen rikokseen tai sallinut rikoksen tekemisen taikka jos oikeushenkilön toiminnassa ei ole noudatettu vaadittavaa huolellisuutta ja varovaisuutta rikoksen ehkäisemiseksi. Yhteisösakko tuomitaan määräeuroin. Alin rahamäärä on 850 ja ylin 850 000 euroa. Oikeushenkilön rangaistusvastuu voi vuonna 2009 seurata seuraavista rikoksista: (törkeä) lahjuksen antaminen, lahjuksen antaminen kansanedustajalle, järjestäytyneen rikollisryhmän toimintaan osallistuminen, (törkeä) laittoman maahantulon järjestäminen, eläinsuojelurikos, uhkapelin järjestäminen, väkivaltakuvauksen levittäminen, sukupuolisiveellisyttä loukkaavan kuvan levittäminen, törkeä sukupuolisiveellisyttä loukkaavan lasta esittävän kuvan levittäminen, sukupuolisiveellisyttä loukkaavan lasta esittävän kuvan hallussapito, sukupuolisiveellisyttä loukkaava markkinointi, (törkeä) paritus, (törkeä) ihmiskauppa, (törkeä) veropetos (eräiltä osin), (törkeä) avustuspetos, avustuksen väärinkäyttö, markkinointirikos, alkoholijuoman markkinointirikos, kilpailumenettelyrikos, yritysvalo, yritysvalaisuuden väärinkäyttö, lahjominen elinkeinotoiminnassa, lahjuksen ottaminen elinkeinotoiminnassa, (törkeä) kätkemisrikos, ammattimainen kätkemisrikos, (törkeä rahanpesu), (törkeä) väärennys, väärennysaineiston hallussapito, ydinräjähdeterikos, yleisvaarallisen rikoksen valmistelu (eräiltä osin), vaaran aiheuttaminen tietojenkäsittelylle, kaikki terrorismirikokset, (törkeä) vahingonteko (eräiltä osin), (törkeä) petos (eräiltä osin), (törkeä, lievä) rahanväärennys, rahanväärennyksen valmistelu, väärän rahan käyttö, (törkeä) maksuvälinepetos, maksuvälinepetoksen valmistelu, (törkeä) viestintäsalaisuuden loukkaus, (törkeä) tietoliikenteen häirintä, (törkeä) tietojärjestelmän häirintä, (törkeä) tietomurto, (törkeä) säännöstelyrikos, salakuljetus, törkeä tulliselvitysrikos, puolustustarvikkeiden maastavientirikos, työturvallisuusrikos, kaikki ympäristörikokset ja arvopaperimarkkinarikokset, tekijänoikeusrikos, (törkeä) huumausainerikos, huumausainerikoksen valmistelu ja (törkeä) huumausainerikoksen edistäminen, ja (törkeä) alkoholirikos.

Vuonna 2009 käräjäoikeuksissa tuomittiin 37 yhteisösakkoa, 13 enemmän kuin edellisvuonna. Yhtä yritysvalaisuuden väärinkäytöstä tuomittua yhteisösakkoa lukuun ottamatta kaikki muut tuomittiin työturvallisuusrikoksista. Keskimääräinen yhteisösakko oli 9 568 ja rangaistuksen mediaani 5 000 euroa.

1.5. Vankeus ja yhdyskuntapalvelu

Ehdottomaan vankeuteen tuomittiin 6 670 kertaa, 218 vähemmän kuin edellisvuonna. Yhdyskuntapalvelua tuomittiin 2 921 kertaa, 301 vähemmän kuin vuonna 2008. Näiden lisäksi 318 tapauksessa aikaisempi ehdoton vankeus tai yhdyskuntapalvelu katsottiin nyt riittäväksi seuraamukseksi. Ehdollisia vankeustuomioita annettiin 15 594, jossa on vähennystä edellisvuodesta 404. Yhdyskuntapalvelun käyttöaste vuonna 2009 oli 38 prosenttia (yhdyskuntapalveluun tuomittujen osuus sellaisista ehdottomista vankeusrangaistuksista, jotka rangaistuksen pituuden ja rikoksen puolesta oli muunnettavissa yhdyskuntapalveluksi). Käyttö oli jonkin verran vähäisempää kuin kahtena edellisvuonna ja oli seurausta siitä, että törkeästä rattijuopumuksesta tuomittujen määrä oli vuonna 2009 pienempi kuin aikaisemmin. Edelleenkin selvästi eniten yhdyskuntapalvelua käytettiin rattijuopumuksesta tuomittaessa, jolloin sen käyttöaste oli 50 (2008:50) prosenttia. Pahoinpitelystä tuomittaessa käyttöaste oli 39 (39) ja varkaustuomioissa 21 (20) prosenttia. Näin ollen 57 (2008:61) prosenttia yhdyskuntapalveluun tuomituista oli rattijuoppoja, kun heidän osuutensa muuntokelpoisista tuomioista oli vain 43 (47) prosenttia.

Naisilla yhdyskuntapalvelun käyttöaste oli 48 ja miehillä 37 prosenttia. Naisilla käyttöaste lisääntyi edellisvuodesta vajaan prosenttiyksikön, mutta miehillä väheni vajaan kaksi prosenttiyksikköä. Ikäryhmittäin tarkasteltuna käyttöaste oli edelleen korkein 50 vuotta tai sitä vanhempien kohdalla, runsaat 51 prosenttia.

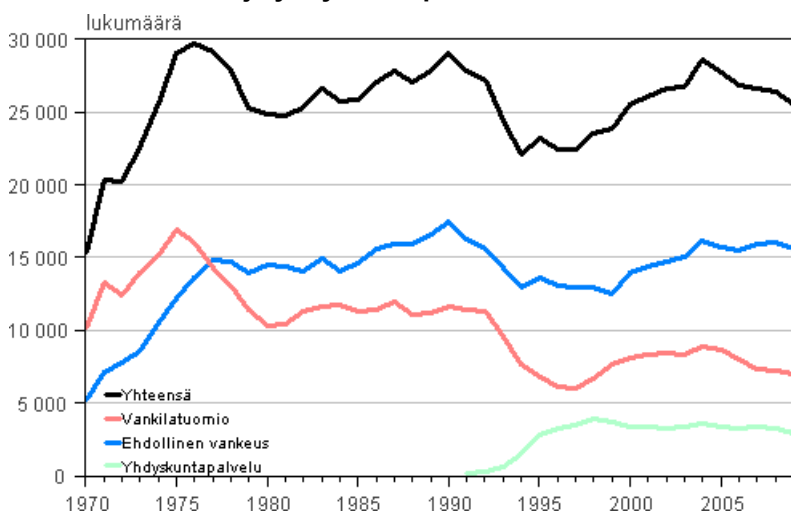
Hovioikeuspiireittäin tarkasteltuna yhdyskuntapalvelun käyttöaste oli nyt suurin Itä-Suomen hovioikeuspiirin käräjäoikeuksissa ja pienin Helsingin piirin alueella. Käräjäoikeuksittaiset tiedot ovat tilaston ensimmäisestä tietokantataulusta.

Taulukko 2. Yhdyskuntapalveluun tuomitut alioikeuksissa hovioikeuspiireittäin 2009

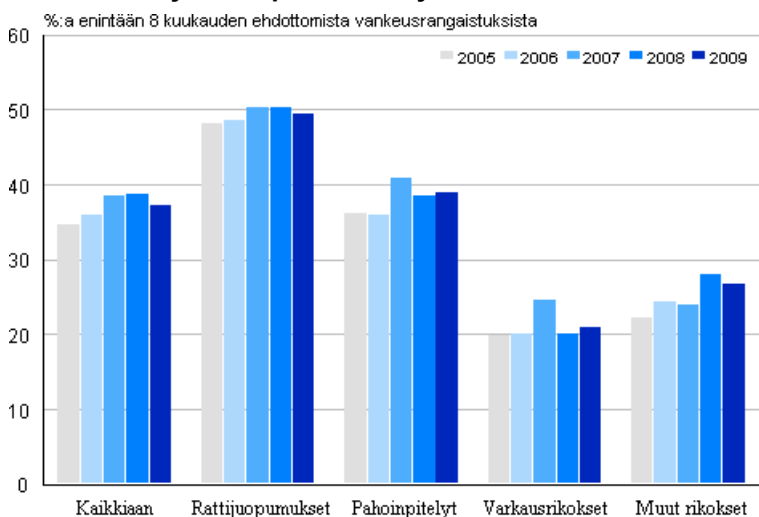
Hovioikeuspiiri	Muuntokelpoisia yhteensä	niistä muunnettu yhteensä	Käyttöaste yhteensä, %	Käyttöaste törkeissä rattijuopumuksissa, %
Itä-Suomi	943	416	44,1	55,3
Kouvola	959	410	42,8	59,8
Vaasa	1 177	493	41,9	54,7
Turku	2 120	811	38,3	53,7
Rovaniemi	769	294	38,2	47,8
Koko maa	7 733	2 921	37,8	53,5
Helsinki	1 765	497	28,2	48,7

Yhdyskuntapalvelu on enintään kahdeksan kuukauden pituisen ehdottoman vankeusrangaistuksen sijasta tuomittava rangaistus. Lisäksi edellytetään, että rikoksentekijä on antanut suostumuksensa palvelun suorittamiseen ja että voidaan olettaa hänen suoriutuvan palvelusta. Se käsittää 20–200 tuntia valvonnan alaisena tehtävää säännöllistä, palkatonta työtä. Enintään kymmenen tuntia rangaistuksesta voidaan kuitenkin suorittaa osallistumalla uusintarikollisuuden vähentämistä tukeviin toimintaohjelmiin tai käyttämällä päihdeongelmien vähentämiseen tarkoitettuja palveluja. Asevelvollisuudesta kieltäytymisestä, siviilipalveluksesta kieltäytymisestä ja siviilipalvelusrikoksesta yhdyskuntapalvelua ei saa tuomita.

Kuvio 3. Vankeus- ja yhdyskuntapalvelutuomiot 1970–2009

Kuvio 4. Yhdyskuntapalvelun käyttö eri rikoksissa 2005–2009

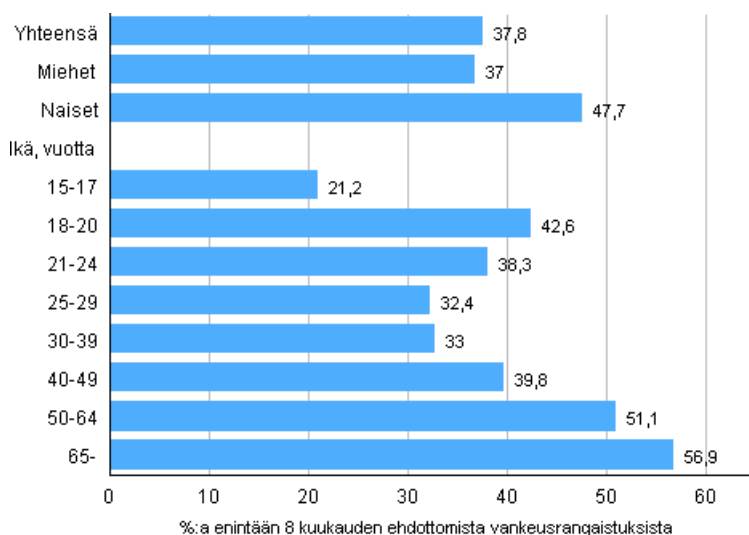
Yhdyskuntapalvelun vakinaistuttua vuoden 1997 alusta laissa säädetään aiempaa tarkemmin, milloin tuomioistuimen on tuomittava yhdyskuntapalvelua ja milloin vankilarangaistus. Edellä mainittujen muodollisten edellytysten täytyessä yhdyskuntapalveluun tuomitseminen on aina pääsääntö. Laissa on kolme perustetta, jotka tuomioistuimen harkinnan mukaan voivat johtaa pääsäännöstä poikkeamiseen eli vankilarangaistuksen tuomitsemiseen. Perusteina voivat olla ehdottomat vankeusrangaistukset tai aiemmat yhdyskuntapalvelurangaistukset. Kolmantena mainitaan muut painavat syyt, jotka voivat liittyä esimerkiksi rikoksen laatuun tai tekohetkeen.

Yhdyskuntapalvelun täytäntöönpano on aloitettava viipymättä, ja palvelu on pääsääntöisesti suoritettava loppuun vuoden kuluessa siitä, kun tuomio on tullut täytäntöönpanokelpoiseksi. Toimeenpanosta vastaa Rikosseuraamuslaitos. Jos tuomittu epäonnistuu yhdyskuntapalvelun suorittamisessa, rangaistus muunnetaan ehdottomaksi vankeusrangaistukseksi, jonka vähimmäisaika on neljä päivää. Yhdyskuntapalvelun suorittamisen laiminlyönnin tai palveluehtojen muun törkeän rikkomisen vuoksi päätöksiä, joissa suorittamatta oleva osa muunnettiin takaisin ehdottomaksi vankeusrangaistukseksi, annettiin 567 vuonna 2009. Tuomioistuin pidensi palvelun täytäntöönpanoaikaa 158 kertaa. Uuden vankeustuomion yhteydessä aiemman yhdyskuntapalvelun aloittaminen tai jatkaminen kiellettiin 9 kertaa. Syyttäjän vaatimus takaisinmuunnosta hylättiin tai vaatimus raukesi 7 tapauksessa.

Enintään kahden vuoden vankeusrangaistus voidaan määrätä ehdolliseksi, jollei rikoksen vakavuus, rikoksesta ilmenevä tekijän syyllisyys tai tekijän aikaisempi rikollisuus edellytä ehdottomaan vankeuteen tuomitsemista. Jos ehdollista vankeutta yksinään on pidettävä riittämättömänä rangaistuksena rikoksesta, voidaan sen ohessa tuomita sakkoa tai, jos ehdollinen vankeus on vuotta pidempi, 20–90 tuntia yhdyskuntapalvelua. Rikoksen alle 21–vuotiaana tehnyt voidaan tuomita ehdollisen vankeuden tehosteeksi koeajaksi valvontaan, milloin tätä on pidettävä perusteltuna tekijän sosiaalisen selviytymisen edistämiseksi sekä uusien rikosten ehkäisemiseksi.

Enintään kahden vuoden vankeusrangaistuksista määrättiin ehdolliseksi 64 prosenttia vuonna 2009. Oheissakon sai maksettavakseen 51,1 prosenttia ehdolliseen vankeuteen tuomituista. Keskimääräinen oheissakko oli 32 päiväsakkoa. Yhdeksän kymmenestä oheissakosta määrättiin törkeästä rattijuopumuksesta tuomituille. Yli vuoden pituisia ehdollisia vankeuksia tuomittiin 674 kappaletta, joista 165:ssä eli runsaassa 24 prosentissa tuomittiin lisäksi yhdyskuntapalvelua, keskimäärin 61 tuntia.

Kuvio 5. Yhdyskuntapalvelun käyttö tuomitun sukupuolen ja iän mukaan 2009

Alle 21–vuotiaana tehdystä rikoksesta tuomittiin ehdolliseen vankeuteen 2 688 henkilöä. Heistä 31,5 prosenttia määrättiin koeajaksi valvontaan. Kaikista vankeustuomioista yli 43 prosenttia tuomittiin ensisijassa (päärikos) rattijuopumuksista (RL 23:3–4 §), 15 prosenttia pahoinpitelyistä (RL 21:5–6 §) ja 9 prosenttia varkauksista (RL 28:1–2 §). Ehdottomista vankeuksista ja yhdyskuntapalveluista lähes 35 prosenttia tuomittiin rattijuopumuksista, runsaat 15 prosenttia pahoinpitelyistä ja runsaat 13 prosenttia varkauksista. Ehdoton (määräaikainen) vankeus oli vuonna 2009 keskimäärin 10 kuukautta,

yhdyksuntapalveluksi muunnettu vankeus keskimäärin 3,2 ja ehdollinen keskimäärin 3,5 kuukautta. Tämän tilaston Internet-palvelussa on tietoja eri rikoksista tuomituista keskimääräisistä ja mediaanirangaistuksista.

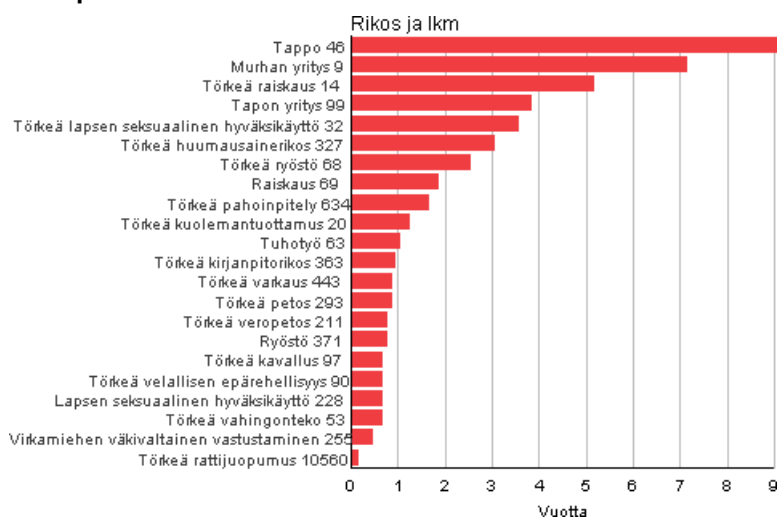
Taulukko 3. Eräiden rikosten vankilarangaistukset kärjäoikeuksissa 2006–2009

Tuomion päärikos	Vuosi	Vankilarangaistus					Tuomioiden lukumäärä yhteensä
		Keskipituus kuukautta	% kaikista rikoksen rangaistuksista	% kaikista vankila-rangaistuksista	% kaikista tuomituista vankilavuosista	Vankila-tuomioiden lukumäärä	
Törkeä rattijuopumus	2006	3,8	15,4	25,5	11,3	1 948	12 672
	2007	3,9	13,6	25,5	10,5	1 779	13 100
	2008	3,9	13,8	25,1	9,7	1 724	12 496
	2009	3,7	13,3	21,8	8,1	1 449	10 902
Törkeä pahoinpitely	2006	23,9	58,4	4,5	12,5	343	587
	2007	24,2	58,0	4,9	12,8	350	603
	2008	24,6	55,7	5,4	13,1	371	666
	2009	24,8	55,2	5,4	13,4	359	650
Törkeä huumausainerikos	2006	44,3	74,9	3,0	15,5	230	307
	2007	38,7	80,3	3,5	14,6	249	310
	2008	47,2	71,1	3,2	14,9	219	308
	2009	42,4	79,2	3,9	16,5	259	327
Tappo	2006	111,1	92,9	0,7	8,8	52	56
	2007	111,7	93,7	0,8	10,0	59	63
	2008	115,3	94,5	1,0	11,5	69	73
	2009	110,9	90,0	0,7	7,5	45	50
Tapon yritys	2006	43,2	89,2	1,1	5,5	83	93
	2007	47,2	88,0	1,2	6,3	88	100
	2008	46,4	93,3	1,4	6,5	97	104
	2009	46,6	94,2	1,5	6,8	97	103

Viisivuotisjaksolla 1995–1999 tuomittiin yhteensä 39 elinkautisrangaistusta, kun vuosina 2005–2009 määrä nousi 79:ään. Murhasta tuomittujen määrä kasvoi selvästi vähemmän, 69:stä 104:ään.

Elinkautisrangaistusten lisäys johtuu suurelta osin siitä, että alentuneen syyntakeisuuden säännöksiä on sovellettu aiempaa harvemmin ja entistä useampi murha on katsottu tehdyn täydessä ymmärryksessä. Lain mukaan murhasta voi seurata vain elinkautinen vankeusrangaistus ja muut rangaistusasteikon muuntamissäännökset tulevat harvoin kyseeseen. Vuonna 2009 alioikeuksissa tuomittiin 13 elinkautista, joista yhtä lukuun ottamatta valitettiin. Näistä 8 vahvistettiin hovioikeudessa; neljässä tapauksessa hovioikeus katsoi rikoksen ’tapoksi’ ja muutti rangaistukset 11 tai 10 vuoden määräaikaisiksi vankeuksiksi.

Kuvio 6. Eräistä rikoksista tuomittujen vankeusrangaistusten keskipituus alioikeuksissa 2009

1.6. Painavia syitä 39 nuoren tuomiossa

Alle 18-vuotiaana tehdystä rikoksesta ei saa tuomita ehdottomaan vankeusrangaistukseen, elleivät painavat syyt sitä vaadi. Vuonna 2009 alioikeuksien mielestä painavia syitä löytyi 39:n kohdalla (2008: 42). Yhdyskuntapalveluun tuomittiin 7 (4) nuorta. 4 (8) tapauksessa katsottiin aikaisempi rangaistus sellaisenaan riittäväksi seuraamukseksi myös nyt myöhemmin käsiteltäväksi tulleesta rikoksesta. Ehdollisia vankeusrangaistuksia tuomittiin alle 18-vuotiaille 577, joka oli 37 vähemmän kuin vuonna 2008. Kaikista tuomituista (rikesakot mukaan lukien) oli 15–17-vuotiaita 4,2 prosenttia ja 18–20-vuotiaita 7,8 prosenttia. Oikeudessa tuomituista näiden ikäluokkien yhteinen osuus oli 18,0 prosenttia. Naisia tuomituista oli 21,7 prosenttia. Vuonna 1980 naisten osuus oli 8,9, vuonna 1990 13,3 ja vuonna 2000 15,7 prosenttia.

1.7. Käräjäoikeuksissa rangaistukseen tuomituista 9 prosenttia oli ulkomaalaisia

Käräjäoikeuksissa tuomittiin rangaistukseen viime vuonna 5 900 ulkomaiden kansalaista, mikä oli 9,1 prosenttia kaikista tuomituista. Joka toisella tuomitulla ulkomaalaisella oli vakinainen asuinpaikka Suomessa. Tuomittujen ulkomaalaisten määrä lisääntyi vajaat 10 prosenttia vuoden takaisesta ja osuus kaikista tuomituista yhden prosenttiyksikön. Rangaistummääräyssakkoja ulkomaalaisille määrättiin 18 000 ja rikesakkoja 7 800 kappaletta. Rangaistujien ulkomaalaisten (31 700) joukossa oli 143:n eri valtion kansalaisia, suurimpana lukuna 8 200 Venäjän tai entisen Neuvostoliiton kansalaista. Oikeudessa tuomittujen yleisin ulkomaan kansalaisuus oli Viro, 1 500.

Väkilukuun suhteutettuna maassa asuville ulkomaalaisille kertyi viime vuonna rangaistuksia tuomioista 1,6 ja rangaistummääräyksistä 1,3 kertaa enemmän kuin suomalaisille. Suomessa asuvat 15 vuotta täyttäneet ulkomaiden kansalaiset ovat ikärakenteeltaan huomattavasti nuorempia kuin muu väestö. Heidän keski-ikänsä oli 38,6 vuotta, mutta suomalaisten 48,3 vuotta. Miehiä ulkomaiden kansalaisista oli 53, suomalaisista 49 prosenttia.

1.8. Nuorisorangaistuksia edelleen vähän

Vuoden 2005 alusta nuorisorangaistus on ollut käytettävissä koko maassa. Rangaistuksen kokeilu aloitettiin helmikuussa 1997. Nuorisorangaistukseen voidaan tuomita alle 18-vuotiaana tehdystä rikoksesta, jos sakko on rikoksen vakavuus, rikoksesta ilmenevä tekijän syyllisyys ja tekijän aikaisemmat rikokset huomioon ottaen riittämätön rangaistus eivätkä painavat syyt vaadi ehdottoman vankeusrangaistuksen tuomitsemista. Lisäksi tuomitsemista on pidettävä perusteltuna tekijän sosiaalisen selviytymisen edistämiseksi ja uusien rikosten ehkäisemiseksi.

Nuorisorangaistusta tuomitaan neljästä kuukaudesta yhteen vuoteen. Tuomittu on valvonnassa rangaistuksen ajan. Nuorisorangaistus sisältää valvontatapaamisia, valvonnan alaisena suoritettavia sosiaalista toimintakykyä edistäviä tehtäviä ja ohjelmia sekä niiden yhteydessä annettavaa tukea ja ohjausta. Nuorisorangaistus sisältää myös valvonnassa tapahtuvaa työelämään ja työn tekemiseen perehtymistä, jollei sitä ole pidettävä ilmeisen tarpeettomana tai se ole erityisen vaikeasti järjestettävissä.

Nuorisorangaistuksia tuomittiin käräjäoikeuksissa 14 kappaletta vuonna 2009. Kesto oli keskimäärin 8,9 kuukautta. Kaikki tuomitut olivat miehiä. Tuomituista oli 16–vuotiaita (päärikoksen tekoaikana) kuusi ja 17–vuotiaita kahdeksan. Nuorisorangaistukseen liittyviä muuntoratkaisuja tehtiin kolmesta henkilöstä.

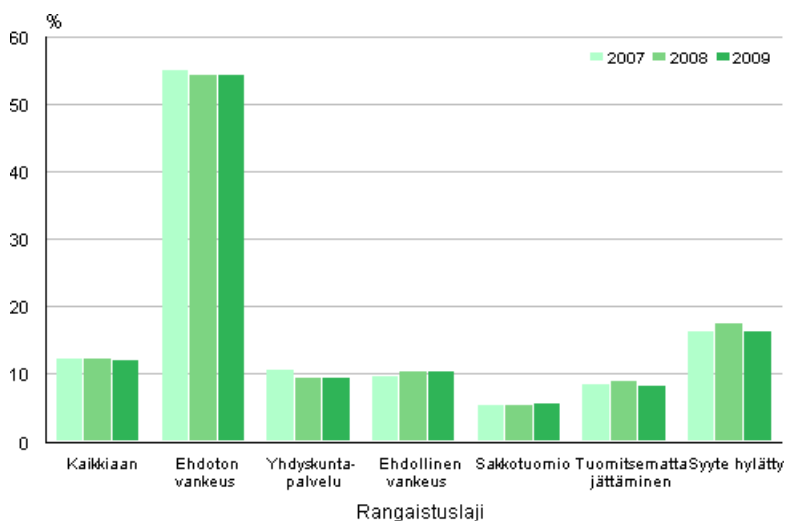
1.9. Vapauttavia tuomioita 3 323

Varsinaisessa oikeudenkäynnissä jätettiin tuomitsematta rangaistukseen 767 syylliseksi todettua. Näistä ns. seuraamusluonteisia tuomitsematta jättämisistä oli 702. Yleisimmät perusteet olivat rikoksen vähäisyys ja tekijän nuoruus. Syyntakeettomana jätettiin tuomitsematta 43 henkilöä. Vapauttavan tuomion sai 3 323 vastaajaa, mikä on 4,8 prosenttia kaikista syytetyistä. Lisäksi 1 045:n osalta syyte jätettiin sillensä tai se raukesi.

1.10. Valitusprosentti 12,1

Vastaaja valitti 10,2 prosentissa, syyttäjä 1,7 prosentissa ja muu asianosainen 1,9 prosentissa päätöksistä. Selvästi eniten, (54,4 %) muutosta haettiin vankilatuomioihin. Myös syytteen hylkäävissä päätöksissä valittaminen oli keskimääräistä yleisempää. Suhteellisesti vähiten, (5,6 %) muutosta haettiin silloin, kun rangaistuksena oli sakko.

Kuvio 7. Valittaminen alioikeuksien rikostuomioista 2007–2009

1.11. Keskeiset muutokset rikosluokituksessa vuonna 2009

Rikoslain 44 luvun 12 a pykälään lisättiin 12.2.2009 Radioaktiivisen aineen hallussapitorikos. Heinäkuun alusta lukien 30 lukuun lisättiin uusi 3 a pykälä, joka sisältää Valmismatkaliikerikkomuksen ja Valmismatkaliikerikoksen. Nämä rikokset sisältyivät aiemmin lakiin valmismatkaliikkeistä (1080/1994). Rikoslain 22 luku, Sikiönlähdettämisestä muuttui niin ikään heinäkuun alusta. Luvun uusi nimi on Sikiön, alkion ja perimän loukkaamisesta ja siihen sisältyvät seuraavat rikosnimikkeet: Laiton raskauden keskeyttäminen, Törkeä laiton raskauden keskeyttäminen, Laiton alkioon puuttuminen, Laiton perimään puuttuminen, Laiton sukusolujen käyttö ja Lapsen identiteetin loukkaaminen. Rikoslain 46 luku, Säädöstelyrikoksista ja salakuljetuksesta muuttui lokakuun alussa. Luvun uusi nimi on Maahantuontiin ja maastavientiin liittyvät rikokset. Lukuun lisättiin kuusi uutta rikosnimikettä: Tulliselvitysrikos, Törkeä tulliselvitysrikos, Lievä tulliselvitysrikos, Vientitavaran alkuperää koskevan väärän tiedon antaminen,

Puolustustarvikkeiden maastavientirikos ja Kaksikäyttötuotteiden vientivalvontailmoituksen laiminlyönti. Marraskuun alussa rikoslakiin tuli muun muassa seuraavat muutokset: Kumottiin 43 luvun 7 pykälä, joka sisälsi 18 vuotta nuoremman viettelemisen nauttimaan päihdyttävää juomaa –nimisen rikoksen. Lisättiin 30 lukuun uusi 1 a pykälä, johon sisältyy Alkoholijuoman markkinointirikos –niminen rikos. Lakiin lisättiin uusi 50 a luku, Alkoholirikoksista. Luvussa on seuraavat rikokset: Alkoholirikos, Törkeä alkoholirikos ja Lievä alkoholirikos. Edellä mainittujen muutosten yhteydessä muutettiin lukuisia rikoslain ulkopuolisia lakeja.

Laatuseloste: Syytetyt, tuomitut ja rangaistut

1. Tilastotietojen relevanssi

Syytetyt, tuomitut ja rangaistukset -tilasto sisältää tietoja ensimmäisessä oikeusasteessa tuomituista rangaistuksista, rangaistukseen tuomitsematta jätetyistä sekä hylätyistä ja rauenneista syytteistä. Käräjäoikeuksissa ja hovioikeus ensimmäisenä oikeusasteena syytettyjen lisäksi tilastossa ovat mukana syyttäjän antamat rangaistusmääräyssakot ja lähinnä poliisin määräämät rikesakot.

Tilastossa ovat eri rangaistuksiin tuomitut rangaistuksen määrän mukaan sekä keskirangaistukset rikoksittain. Yleisiä rangaistuslajeja ovat rikesakko, sakko, ehdollinen vankeus, yhdyskuntapalvelu ja ehdoton vankeus. Erityinen rangaistus alle 18-vuotiaana tehdystä rikoksesta on nuorisorangaistus. Erityisiä rangaistuksia virkamiehiä varten ovat varoitus ja viraltapano. Sotilaan kurinpitörangaistuksia ovat varoitus, poistumisrangaistus, kurinpitosakko ja aresti. Oikeushenkilö voidaan tuomita yhteisösakkoon. Tilastosta on saatavissa myös rangaistuksen mittaamisperusteet ja tuomitsematta jättämisperusteet. Muista rikosoikeudellisista seuraamuksista tilasto kattaa tuomioistuimen määräämän ajokiellon, liiketoimintakiellon, metsästyskiellon, eläintenpitokiellon ja sotilasarvon menettämisen. Syytettyä tai tuomittua kuvaavina tietoina ovat ikä, sukupuoli ja kansalaisuus. Usein kysytyjä tietoja, joita tästä tilastosta ei saa, ovat rikoksen uhreja ja heille tuomittuja yksityisoikeudellisia korvauksia koskevat tiedot.

Syytetyt, tuomitut ja rangaistukset -tilastoon sisältyvät seuraavat henkilöt:

- käräjäoikeuksissa varsinaisessa oikeudenkäynnissä syytetyt sekä henkilöt, jotka asianomistajana, todistajana tai asiantuntijana on tuomittu rikosasiassa rangaistukseen
- hovioikeudessa ensimmäisenä oikeusasteena syytetyt
- henkilöt, joille on annettu rangaistusmääräys

Yleissääntönä on, että henkilö esitetään tilastossa yhtä monta kertaa kuin hänellä on edellä mainittuja ratkaisuja vuoden aikana (henkilöiden bruttomäärä). Toinen keskeinen tilastossa sovellettava esitystapa on niin sanottu tuomion päärikossääntö. Päärikos on tilastoinnissa käytettävä käsite. Päärikos määritellään täysin ohjelmallisesti sen jälkeen, kun vastaajan kaikille syyksi luetuille rikoksille sekä hylätyille ja rauenneille syytteille on saatu rikoskoodi.

Tuomioistuinratkaisut: Jos vastaajan ratkaisussa on useampi kuin yksi rikos tai hylätty syyte (syyksi luettujen rikosten, hylättyjen ja rauenneiden syytteiden yhteismäärä on suurempi kuin yksi), määritellään syytetylle tilastossa tuomion (syytekerran) päärikos seuraavilla kriteereillä. Niitä käytetään esitetyssä järjestyksessä niin pitkälle kuin päärikoksen määrittämiseksi on tarpeen.

1. Päärikos on rikos, joka on johtanut ankarimpaan (rangaistus)seuraamukseen. Käytetty ankaruusjärjestys on seuraava:
  - elinkautinen vankeus
  - määräaikainen ehdoton vankeus
  - aikaisempi ehdoton vankeus koskee tätäkin rikosta
  - yhdyskuntapalvelu
  - aikaisempi yhdyskuntapalvelu koskee tätäkin rikosta
  - nuorisorangaistus
  - ehdollinen vankeus
  - aresti
  - poistumisrangaistus
  - sakko
  - kurinpitosakko
  - rikesakko
  - varoitus
  - rangaistukseen tuomitsematta jättäminen
  - syyte hylätty
  - syyte rauennut
  - tuomittu euromääräinen uhkasakko

2. Jos päärikos on vielä löytymättä, siksi valitaan rikos, jolla on ankarin laissa säädetty rangaistusasteikko (vankeusmaksimi, vankeusminimi, sakkomaksimi, sakkominimi).
3. Eri rikoksista, joilla on laissa sama rangaistusasteikko, päärikos valitaan rikosnimikkeiden ensisijaisuussääntöjen avulla. Säännöt pidetään samoina vuodesta toiseen.
4. Kriteerien 1-3 suhteen samanlaisista rikoksista valitaan tekoajaltaan viimeisin, tai jos niitä on useita jokin niistä

Jos vastaajalla on ratkaisussa vain yksi rikos tai hylätty syyte, se on tietenkin tuomion päärikos.

Vaikka tuomion päärikos onkin yleisimmin käytetty tilastoyksikkö, tilastosta on saatavissa myös kaikkien syyksi luettujen rikosten ja hylättyjen syytteiden määrät rikoksittain.

Rangaistusmääräykset: Jos sakko on yhteinen kahdesta tai useammasta eri rikkomuksesta, rangaistusmääräyksen päärikos määritellään edellä mainituilla kriteereillä 2 ja 3.

Rikesakot: Jos samalla kertaa olisi määrättävä kahdesta tai useammasta rikkomuksesta rikesakko, määrätään rikesakko lain mukaan siitä rikkomuksesta, josta on säädetty ankarin rikesakko. Tilaston perusaineistosta saadaan aina vain yksi rikkomuksen laatu ja määräyksen perusteena oleva lainkohta, joten päärikosta ei määritellä.

Tilastokeskuksen tehtävänä on laatia yhteiskuntaoloja koskevia tilastoja (Laki tilastokeskuksesta 24.1.1992/48). Näihin kuuluvat myös oikeustilastot. Tilastokeskuksen työjärjestys määrittää Henkilötilastot oikeudellisten olojen tilastojen tekijäksi (Tilastokeskuksen työjärjestys, TK-00-1469-00).

2. Tilastotutkimuksen menetelmäkuvaus

Syytetyt, tuomitut ja rangaistukset -tilasto on kokonaistutkimus. Tilasto perustuu pääasiassa kolmeen rekisteriin: tuomiolauselmajärjestelmän rikosasiainrekisteriin (TL/RAR), rangaistusmääräysrekisteriin ja rikesakkorekisteriin. Liiketoimintakieltoja täydennetään lisäksi liiketoimintakielto rekisteristä. Rekisterinpitäjänä näissä kaikissa on oikeusrekisterikeskus.

Tuomiolauselmajärjestelmän rikosasiainrekisteriin rekisteröityjen ryhmiä ovat rikostuomioiden vastaajat sekä siviiliasioissa valtiolle korvausvelvollisiksi tuomitut vastaajat. Näihin liittyviä tietoja ja tietoryhmiä rekisterissä ovat tuomion vastaajakohtaiset lopputulokset, tuomiolauselmat (asian, ratkaisun ja tuomiolauselman tunnustiedot, henkilön tiedot); tuomion lopputulos vastaajan osalta (syyksi luetut rikokset, rangaistusseuraamukset, lainkohdat, muut rikosoikeudelliset seuraamukset, hylätyt syytekohtat, korvausvelvollisuus, muut lausunnot, tutkimatta jättäminen, asian raukeaminen, tuomion lainvoimaisuus vastaajan osalta, tuomiolauselman jakelu viranomaisille). Järjestelmän säännönmukaisia tietolähteitä ovat käräjäoikeuden istuntokäsittelyn ja tuomion, ja vastaavasti hovioikeuden istuntokäsittelyn ja tuomion, pohjalta syntyvät tuomiolauselmasovelluksen tapahtumatiedot. Tuomioistuimet siirtävät tiedot rikosasiainrekisteriin tuomiolauselmajärjestelmän tapahtumatiedostosta niin sanotulla vapauttamiskomennolla. Lisäksi rekisteriin tallennetaan tietoja muissa pohjoismaissa tuomituista sakkotäytäntöpanolain nojalla perittävästä seuraamuksista sekä Suomen viranomaisten maksettaviksi määräämistä uhkasakoista. (Oikeusministeriön työryhmämietintöjä 2004:11, s. 4)

Tilastokeskuksella on käytössä sovellus, jossa tuomiolauselmajärjestelmän rikosasiainrekisteriin ja rangaistusmääräysrekisteriin tallennetut tapaukset kooditetaan, tarkistetaan sekä tarvittaessa muokataan vuosittaisten tilastoaineistojen valmistamista varten. Sovelluksesta käytetään nimitystä TUTI eli Tuomiolauselmajärjestelmä Tilastokeskukselle. Sovellus on luotu oikeushallinnon tuomiolauselmajärjestelmän kylkeen käyttäen identtisiä välineitä ja käytäntöjä TL-järjestelmän kanssa. Sovellus on otettu tuotantokäyttöön huhtikuussa 1990. Rangaistusmääräysten käsittely lisättiin TUTI:in vuonna 1992.

Poiminta oikeushallinnon rekistereistä

Käräjäoikeuksien ja hovioikeuksien henkilökohtaiset ilmoitukset ratkaisuisista siirretään TUTI-sovellukseen viikoittain tuomiolauselmajärjestelmän rikosasiainrekisteristä. Yhteisiä ilmoituksia ei poimita. Myöskään siviili-, riita- tai hakemusasiassa korvausvelvollisen asianomaisasemassa olevia ei poimita.

Rangaistusmääräysasiat poimitaan rangaistusmääräysrekisteristä ratkaisuvuosittain TUTI-sovellukseen seuraavan vuoden keväällä.

Rikesakkoasiat poimitaan rikesakkorekisteristä ratkaisuvuosittain seuraavan vuoden keväällä. Tätä aineistoa ei käsitellä TUTI-sovelluksessa. Alioikeudessa määrätyt rikesakot perustuvat tuomiolauselmajärjestelmän tietoihin vuodesta 2005 lähtien.

Kooditus, tarkistus ja muokkaus TUTI-sovelluksessa

Tilastoinnin kannalta rekistereissä on seuraavia teknisiä puutteita:

- Monet keskeiset tiedot eivät ole saatavissa koodeina. Tilastokeskus koodittaa laajoilla hakemistoilla syyksi luetut rikokset, kansalaisuuden ja osan tekoajoista. Lähdeaineistoissa syyksi luettu rikos on tekstinä ja sovellettuna lainkohtana. Rikuskoodi johdetaan lainkohdista. Kaikki hylätyt syytteet ja sillensä jätetyt asiat käsitellään manuaalisesti tekstin perusteella.
- Osa lainkohdista on vapaassa tekstimuodossa, jolloin tapaus käsitellään manuaalisesti
- Kaikilla tilastointiin tarkoitetuilla tiedoilla ei ole määriteltyä muotoa tai paikkaa järjestelmässä, mikä vaikeuttaa tietojen keräämistä.
- Tarkistukset, jotka nyt tehdään rekisteriin syöttövaiheessa, eivät riitä tilastoaineistolle, vaan sille tehdään huomattava määrä omia ristiintarkistuksia.

3. Tietojen oikeellisuus ja tarkkuus

Tilaston peittävyys on kattava, koska täytäntöönpano- ja rekisteriviranomaiset käyttävät samoja lähderekistereitä. Tilaston laatu on sidoksissa lähderekistereiden laatuun. Tilastotietoja voidaan pitää hyvin luotettavina, sillä rekistereiden puutteita ja virheitä korjataan tarkistamalla tilastoaineistoa erittäin laajoilla ristiintarkistuksilla. Esimerkiksi rikokset ja rangaistukset tarkistetaan aina keskenään. Joissakin tiedoissa puuttuvan tiedon osuus on korkea; esimerkiksi rangaistuksen tuomitsematta jättämisissä lainkohta puuttuu noin joka seitsemännessä tapauksessa.

Rikoksia luokiteltaessa jokaisella lainsäädännössä esiintyvällä erillisellä rangaistussäännöksellä on oma rikuskoodinsa ja -nimikkeensä. Nimikkeistö koostuu toisaalta rikoslain rikoksista ja toisaalta sen ulkopuolisista rikoksista. Rikoksen yritys esitetään lähes aina omalla nimikkeellään. Sen sijaan avunantoa ja yllytystä rikokseen ei esitetä omalla nimikkeellään, vaan sen rikoksen nimikkeellä, johon osallisuudesta on kysymys. Jokaisesta syyksi luetusta rikoksesta on kuitenkin saatavissa erillisinä tietoina, onko siihen sovellettu lainkohtaa RL 5:6§ tai 6:8§1/3 (avunanto) tai RL 5:5§ (yllytys).

Luokitus on ollut rakenteeltaan samanmuotoinen vuodesta 1977 lähtien. Sitä päivitetään vuosittain lainsäädännössä tapahtuvilla muutoksilla. Yksityiskohtaisen rikosnimikkeistön lisäksi tilastossa käytetään myös karkeampaa luokitusta.

4. Julkaistujen tietojen ajantasaisuus ja oikea-aikaisuus

Syytetyt, tuomitut ja rangaistukset -tilasto tuotetaan vuosittain ja se valmistuu seuraavan vuoden loppuun mennessä. Tiedot ovat lopullisia ja kuvaavat edellisen kalenterivuoden aikana tuomittuja tai määrättyjä rangaistuksia ja muita rikosseuraamuksia.

5. Tietojen saatavuus ja läpinäkyvyys/selkeys

Tietoja syytetyistä, tuomituista ja rangaistuksista on saatavissa veloituksetta Tilastokeskuksen verkkopalvelusta aihealueelta Oikeus, PX-Web StatFin-tietokantapalvelussa osoitteessa <http://pxweb2.stat.fi>

6. Tilastojen vertailukelpoisuus

Lainmuutokset vaikeuttavat rikoskohtaista vertailua eri vuosina. Rikoslain rikossäännökset on uudistettu monessa osassa alkaen vuonna 1991. Vankeus- ja sakkorangaistuksen tuomitseminen usean rikoksen tapauksessa muuttui 1.4.1992. Nykyisen lainsäädännön mukaan tuomitaan pääsääntöisesti vain yksi

yhteinen vankeus- tai sakkorangaistus. Aiemmin, jos rikolliset teot eivät olleet tehty yhdellä teolla eivätkä ne olleet saman rikoksen jatkamista, kustakin rikoksesta tuomittiin eri rangaistus, niin sanottu yksikkörangaistus. Jos eri rikoksista oli tuomittu kaksi tai useampia määräaikaisia vankeusrangaistuksia, ne yhdistettiin lisäämällä ankarimpaan yksikkörangaistukseen tai, jos kahdesta tai useammasta rikoksesta oli tuomittu yhtäläinen ankarin rangaistus, johonkin niistä enintään puolet muista rangaistuksista. Jos joku tuomittiin samalla kertaa kahteen tai useampaan sakkoon, laskettiin sakot täysin määrin yhteen.

Yhteisen vankeusrangaistuksen määräämisestä jälkikäteen luovuttiin 1.10.1997. Vanhan lain mukaan, jos ehdottomaan vankeusrangaistukseen tuomittua syytettiin hänen ennen tämän rangaistuksen tuomitsemista tekemästään muusta rikoksesta, rangaistus oli määrättävä niin kuin kaikki nämä rikokset olisi saatettu samalla kertaa tuomioistuimen käsiteltäväksi. Uusien säännösten mukaan kyseessä olevassa tapauksessa aikaisempaa päätöstä ei enää pureta rangaistuksen osalta. Sen sijaan määrätessään uudesta rikoksesta uutta rangaistusta tuomioistuin voi ottaa aikaisemman ehdottoman vankeusrangaistuksen kohtuuden mukaan huomioon rangaistusta alentavana tai lieventävänä seikkana. Vastaavasti aikaisempi yhdyskuntapalvelurangaistus voidaan ottaa huomioon uutta rangaistusta tuomittaessa. Uusiin säännöksiin sisältyy myös mahdollisuus alittaa vankeudelle laissa jostakin rikoksesta säädetty erityinen vähimmäisaika. Lisäksi kuten ennenkin aikaisempi rangaistus voidaan katsoa sellaisenaan riittäväksi seuraamukseksi myös myöhemmin käsiteltäväksi tulleesta rikoksesta.

Vuoden 2004 alusta tulivat voimaan rikoslain uudistetut 3–6 luvut. Uudistus koski kaikkien rikosten yhteisiä säännöksiä eli niin sanottuja rikosoikeuden yleisiä oppeja rangaistuksen määrään ja laatuun vaikuttavista periaatteista ja perusteista. Uudet säännökset perustuvat varsin pitkälle aikaisempaan oikeuskäytäntöön.

Keskeisin tilastoyksikkö on ollut vuodesta 1971 lähtien tuomitsemiskerran päärikos (henkilöiden bruttomäärä).

Tilasto on julkaistu vuodesta 1891 lähtien Suomen virallisen tilaston sarjoissa SVT XXIII ja Oikeus seuraavilla nimillä:

- 1891–1916 Oikeustoimi
- 1917–1924 Oikeustilasto
- 1925–1926 Rikollisuus
- 1927–1937 Rikollisuus II. Syytetyt
- 1938–1950 Rikollisuus II.
- 1951–1954 Oikeustilasto B. Tuomioistuinten rikollisuustilasto
- –1990 Tuomioistuinten tutkimat rikokset (SVT XXIIIB tai Oikeus)
- 1991–2009 Oikeustilastollinen vuosikirja (kappale 6) (Oikeus)

Aikaisemmin, vuosilta 1839–1879 tuotettiin prokuraattorin toimituskunnassa käsinkirjoitettu tilasto. Ensimmäinen painettu ja julkaistu oikeus- ja rikostilasto on Keisarillisen Senaatin Prokuraattorin alamaissa kertomuksessa rikos- ja siviilijutuista vuodelta 1880. Kertomus julkaistiin Helsingissä 1882.

Vuodesta 1891 alkaen liitettiin prokuraattorin kertomus Suomen viralliseen tilastoon. Vuonna 1892 oikeus- ja rikostilasto siirrettiin prokuraattorin toimituskunnasta vastaperustettuun oikeustoimituskuntaan; myöhemmin tilastoista huolehti oikeusministeriö. Vuodesta 1940 lähtien tilasto on laadittu tilastollisessa päätoimistossa ja Tilastokeskuksessa.

7. Yhtenäisyys

Syytetyt, tuomitut ja rangaistukset – tilasto on Suomessa ainoa kattava ja säännöllisesti tehtävä tilasto eri rikoksista tuomituista rangaistuksista ja muista seuraamuksista sekä niiden määristä.

Lisätietoja

Tuomo Niskanen (09) 1734 3242

Vastaava tilastojohtaja:

Jari Tarkoma

rikos@tilastokeskus.fi

www.tilastokeskus.fi

Lähde: Syytetyt, tuomitut ja rangaistukset 2009, Tilastokeskus